

УЛАС САМЧУК-ПУБЛІЦИСТ: СВІТОГЛЯД МИТЦЯ У НАЦІОНАЛЬНОМУ, СОЦІАЛЬНОМУ, ПОЛІТИЧНОМУ АСПЕКТАХ

Пелешок Ольга,
доктор філософії з журналістики (PhD),
асистент кафедри журналістики,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

МЕДІАВІДОБРАЖЕННЯ ПОСТАТІ УЛАСА САМЧУКА: КРАЄЗНАВЧО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ГАЗЕТНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Улас Самчук – видатний український письменник, публіцист і громадський діяч, чия творча спадщина займає важливе місце в історії української літератури. Його постать викликає значний інтерес не лише серед дослідників, а й у широких читацьких колах, що знаходить відображення в медійному просторі. Зокрема, газетні публікації різних періодів висвітлюють як літературні здобутки Самчука, так і суспільний резонанс навколо його життя та діяльності.

Медіавідображення видатних особистостей регіону здебільшого репрезентує мистецько-тематичний аспект краєзнавчих газетних публікацій, які є поширеними явищами в періодичних виданнях Тернопільщини. Це описи «життя й творчості діячів культури (представників освіти, науки, архітекторів, художників, письменників, акторів, видавців тощо, які проживали або бували в тому чи іншому регіоні, місті, селі, їхній вплив на суспільне та культурне життя краю)» [4]. Ця тематика представлена насамперед публікаціями, що відображають культурно-мистецькі процеси регіону, зокрема висвітлюють діяльність місцевих літераторів та видатних особистостей. Газетні наративи комплексно розкривають біографічні відомості про цих діячів, особливості їхньої творчості та зв'язки з локальним середовищем. До цієї тематичної групи

належать краєзнавчі матеріали, подані у формі біографічних нарисів про митців і письменників, які мають персоналізований характер.

Краєзнавчі наративи мистецького спрямування зазвичай включають хронологічно-історичні відомості про життя і творчість галицьких письменників, а також про літературний і мистецький контекст відповідної епохи. Вони можуть охоплювати як загальний огляд, так і аналіз окремих тем і проблем, зокрема в ретроспективному вимірі. Структурно такі матеріали часто містять інформаційний зв'язок із ювілейними датами. На сторінках преси тернопільського регіону віднаходимо чимало таких публікацій, у яких домінує постать У. Самчука. З нагоди вшанування 95-ї річниці від дня народження письменника у 2000 році на сторінках тернопільської преси віднаходимо декілька публікацій приурочених цій даті. Зокрема, у газеті «Свобода» – *«Віще слово Уласа Самчука»* [7, с. 5], у «Вільному житті» – *«Мій батько знав Уласа»* [19, с. 4]. Не оминули своєю згадкою цю дату і районні газети Тернопільщини. Відтак, у шумській районній газеті віднаходимо публікацію *«Хресна дорога Уласа Самчука: до 95-річчя з дня народження великого прозаїка»* [9, с. 5], у кременецькому «Діалозі» – *«Він називав її «панна Печеніг»* [26, с. 6]. 99-та річниця від дня його народження представлена згадками *«Полум'яне слово митця»* [13, с. 4], *«Пекуча чужина: повість-есе про Уласа Самчука»* [23, с. 5]. До 102-ї річниці від дня народження прозаїка віднаходимо матеріали І. Фарини *«Назавжди у пам'яті»* (газета «Новини Шумщини») [22, с. 4] та *«Стежками слова Уласа Самчука»* (газета «Свобода») [24, с. 4]. До 103-ої річниці від дня народження видатного земляка – *«Його доля, як доля України»* (газета «Новини Шумщини») [25, с. 4], до 104-ої річниці – *«Барви днів Уласа Самчука»* (газета «Новини Шумщини») [21, с. 5], до 104-ої річниці – *«Народ чи чернь?: 20 лютого – 105 років від дня народження Уласа Самчука»* [5, с. 6], *«На полях до ювілею: «Єдиному справжньому європейцю», Уласові Самчуку, – 105»* [8, с. 2], *«Кременецькими стежками Уласа Самчука: до 105-ої річниці від Дня народження видатного письменника»* [27, с. 2], до 110-ої річниці – *«Творець шедеврів у краю рабів»* [6, с. 6], *«Шумщина – край Уласа Самчука»* [12, с. 5].

Публікація матеріалів про У. Самчука переважно в районній газеті «Новини Шумщини» та кременецькій районній газеті «Діалог» є закономірною, з огляду на його життєвий шлях, тісно пов'язаний із цими територіями. З 1913 року письменник мешкав у с. Тилявка, що нині входить до складу Шумського району. У 1920-1927 роках навчався в Кременецькій українській гімназії, де був учасником підпільного гуртка, який випускав рукописний журнал «Юнацтво».

Значну увагу популяризації творчої спадщини У. Самчука приділяє Тернопільська обласна організація Національної спілки письменників України. У рамках її діяльності відбуваються наукові конференції, літературні читання, презентації видань, присвячених його творчості. Вагоме місце у діяльності організації займає краєзнавчо-дослідницька робота, спрямована на вивчення впливу У. Самчука на літературний процес та його зв'язок із сучасною українською літературою. Відтак, на шпальтах газет Тернопільщини, простежується чимало таких публікацій. До прикладу, до 25 річниці з часу створення Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України: «Слідами Уласа Самчука на Лановеччині» [1, с. 2], «Улас Самчук повернувся в Тилявку» [1, с. 5] та ін.

У газетних публікаціях виразно простежується окрема тематична лінія, присвячена діаспорному періоду та політичній еміграції У. Самчука. До прикладу, у газеті «Вільне життя» (рубрика «Неперебутні»), привертає увагу матеріал О. Василюшин «Дні крізь призму серця» [3, с. 6]. У ньому йдеться про творчість письменника як представника української еміграційної літератури (1905 р., Дермань на Волині –1987, м. Торонто, Канада). У рубриці «Славетні земляки» (газета «Вільне життя») ця ж тематика відображена у матеріалі «Переслідувані імперією» [29, с. 3], про перебування у 1941 р. письменника в с. Тилявці Шумського району читаємо у матеріалі «Уласа Тилявкою несли на руках» (рубрика «Наші земляк») [11, с. 8], про проживання письменника-краянина у м. Торонто (Канада) йдеться у матеріалі «Волинянин Улас Самчук – громадянин Землі» (рубрика «Літературна дата») [10, с. 4].

Окремого наукового інтересу набувають газетні рецензії та критичні відгуки на сценічні інтерпретації знакових творів У. Самчука. До прикладу, про прем'єру вистави «Сльози Божої Матері» за романом письменника, що відбулася в Тернопільському академічному обласному українському драматичному театрі Т. Г. Шевченка: *«На кону – потрясіння, або Чого плакала Божя Мати»* [14, с. 7], *«Мить потрясіння і прозріння мить»* [17, с. 12], *«Чорні дзвони пам'яті»* [18, с. 8], *«Сльози Божої Матері» повинні побачити всі»* [20, с. 13] та ін.

Не менш актуальними є газетні рецензії на твори У. Самчука, які відіграють важливу роль у формуванні суспільного сприйняття його літературної спадщини. Вони не лише відображають читацькі та критичні оцінки його творчості в різні історичні періоди, а й сприяють актуалізації ідей письменника у культурному дискурсі. Серед основних: *«Грані національної ідентичності українців у публіцистиці Уласа Самчука»* [2, с. 10], *«Нове прочитання давнього роману»* [15, с. 13], *«Легенда української еміграції: про книгу «Репортажі з Карпатської України» У. Самчука»* [4, с. 6], *«Про що книга «На твердій землі» Уласа Самчука»* [16, с. 9].

Проведений краєзнавчо-бібліографічний аналіз газетних публікацій Тернопільщини засвідчує наявність значної кількості узагальнюючих матеріалів у регіональному медіапросторі, що висвітлюють біографію видатного українського письменника У. Самчука. Дослідження цієї тематики залишається актуальним і затребуваним, оскільки здійснює огляд газетних матеріалів, присвячених У. Самчуку, з акцентом на їхню рецепцію в медійному середовищі. Аналіз таких публікацій дозволяє простежити еволюцію рецепції письменника, дає змогу виявити домінантні мотиви та інтерпретаційні акценти, що впливали на його позиціонування в національному літературному просторі. Окрім того, дослідження цих матеріалів допомагає простежити зміни у сприйнятті постаті письменника в різні історичні періоди. Важливим аспектом є також визначення ключових тем та тенденцій у висвітленні його творчої спадщини.

Список використаних джерел

1. Басюк Г. Слідами Уласа Самчука на Лановеччині. *Голос Лановеччини*. 2009. 7 серп. С. 2.
2. Болобан Є. Грані національної ідентичності українців у публіцистиці Уласа Самчука. *Діалог*. 2017. 17 лют. С. 10.
3. Василюшин О. Дні крізь призму серця. *Вільне життя плюс*. 2018. 7 верес. С. 6.
4. Вовчанська В. Легенда української еміграції. *Вільне життя плюс*. 2019. 18 жовт. С. 6.
5. Жук Г. Народ чи чернь?: 20 лютого – 105 років від дня народження Уласа Самчука. *Нова Тернопільська газета*. 2010. 17-23 лют. С. 6.
6. Ковальчук О. Творець шедеврів у краю рабів. *Вільне життя плюс*. 2015. 27 лют. С. 6.
7. Ліберний О. Віще слово Уласа Самчука. *Свобода*. 2000. 4 берез. С. 5.
8. Лобунь І. На полях до ювілею: «Єдиному справжньому європейцю», Уласові Самчуку, – 105. *Голос Лановеччини*. 2010. 12 берез. С. 2.
9. Мариненко Ю. Хресна дорога Уласа Самчука: до 95-річчя з дня народження великого прозаїка. *Новини Шумщини*. 2000. 19 лют. С. 5.
10. Панасюк П. Волинянин Улас Самчук – громадянин Землі. *Новини Шумщини*. 2019. 15 лют. С. 4.
11. Панасюк П. Уласа Тилявкою несли на руках. *Новини Шумщини*. 2018. 16 лют. С. 8.
12. Панасюк П. Шумщина – край Уласа Самчука. *Новини Шумщини*. 2015. 20 лют. С. 5.
13. Полум'яне слово митця. *Новини Шумщини*. 2004. 23 жовт. С. 4.
14. Садовська Г. На кону – потрясіння, або Чого плакала Божа Мати. *Вільне життя*. 2008. 8 берез. С. 7.
15. Синюк С. Нове прочитання давнього роману. *Діалог*. 2019. 18 квіт. С. 13.
16. Синюк С. Про що книга «На твердій землі» Уласа Самчука. *Діалог*. 2019. 31 трав. С. 9.

- 17.Собуцька В. Мить потрясіння і прозріння. *Свобода*. 2008. 5 берез. С. 12.
- 18.Собуцька В. Чорні дзвони пам'яті. *Свобода*. 2008. 23 лют. С. 8.
- 19.Станіславів М. Мій батько знав Уласа. *Вільне життя*. 2000. 19 лют. С. 4.
- 20.Терещук О. «Сльози Божої Матері» повинні побачити всі. *Місто*. 2008. 29 жовт. С. 13.
- 21.Фарина І. Барви днів Уласа Самчука. *Новини Шумщини*. 2009. 20 лют. С. 5
- 22.Фарина І. Назавжди у пам'яті. *Новини Шумщини*. 2007. 17 лют. С. 4.
- 23.Фарина І. Пекуча чужина : повість-есе про Уласа Самчука. *Новини Шумщини*. 2004. 21 лют. С. 5.
- 24.Фарина І. Стежками слова Уласа Самчука. *Свобода*. 2007. 3 берез. С. 4.
- 25.Федчук С. Його доля, як доля України. *Новини Шумщини*. 2008. 23 лют. С. 4
- 26.Чернихівський Г. Він називав її «панна Печеніг». *Діалог*. 2000. 12 лют. С. 6.
- 27.Чернихівський Г. Кременецькими стежками Уласа Самчука: до 105-ої річниці від Дня народження видатного письменника. *Діалог*. 2010. 26 лют. С. 2.
28. Якель Р. Улас Самчук повернувся в Тилявку. *Свобода*. 2010. 26 лют. С. 5.
- 29.Ярий М. Переслідувані імперією. *Вільне життя плюс*. 2018. 23 берез. С. 3.

Федоренко Ольга,
кандидат філологічних наук,
Центр підготовки та перепідготовки
робітничих кадрів № 1, м. Кривий Ріг

**ІДЕЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ
В ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ СПАДЩИНІ УЛАСА САМЧУКА**